

Otázka: Středověká a renesanční filosofie

Předmět: Společenské vědy, Filosofie

Přidal(a): Natálie

STŘEDOVĚKÁ FILOSOFIE

PROTIKLAD KŘEŠŤANSKÉHO A ANTICKÉHO DUCHOVNÍHO POSTOJE

- **Ke vztahu Boha a člověka,**
 - **Antický postoj** → Nejrozumnější představy o božské bytosti, duše je něčím neosobním a přírodním,
 - **Křesťanský postoj** → Bůh je všemohoucí stvořitel, je dokonalý, milostivý a spásný. Člověk je smrtelný a zkažený. Nejvyšší ctností je pokora a neřestí troufalost.
- **Ke vztahu člověka k člověku,**
 - **Antický postoj** → Určen postavením ve společnosti. (otrok, členové obce, cizinci, ...),
 - **Křesťanský postoj** → „Miluj svého bližního jako sebe samého.“ Křesťanství má nadnárodní rys a nezná žádná stavovská omezení.
- **K postavení člověka ve světě,**
 - **Antický postoj** → Různé přístupy. Existují různé formy politického uspořádání.
 - **Křesťanský postoj** → Pozemská vrchnost byla ustanovena Bohem a je třeba ji poslouchat.

PERIODIZACE

- **Začátek středověku:**
 - **313** – Edikt Milánský → Konstantin Veliký povolil v římské říši křesťanství,
 - **380** – křesťanství se stalo v římské říši státním náboženstvím,

- **476** – pád západořímské říše,
- **529** – císař byzantské říše, Justinián I., uzavřel Platonovu Akademii,
- **Konec středověku:**
 - **1453** – pád Konstantinopole,
 - **1492** – objevení Ameriky,
 - **1517** – reforma církve (M. Luther a jeho 95 tezí),
- **Středověká filozofie bývá členěna do dvou fází:**
 - **Období patristiky 2. - 8. století,**
 - **Období scholastiky 9. - 15. století,**
 - Raná scholastika 9. - 12. století,
 - Vrcholná scholastika 13. století,
 - Pozdní scholastika 14. - 15. století.

PATRISTIKA

- = období církevních otců,
- Od apoštolské doby do roku 800 (2. - 8. století),
- Základní filozofické vlivy: Platon a Novoplatonismus,
- **Hlavní filozofické problémy:**
 - Vztah křesťanské moudrosti a moudrosti pohanské → vztah víry a rozumu,
 - Vztah k racionálně vědeckým disciplínám,
- **SVATÝ AUGUSTIN**
 - Dílo **Vyznání** (jeho vlastní autobiografie),
 - Otec pohan, matka křesťanka,
 - Dětství - zlobivé, výstřednosti,
 - **Vázaný život (Kartágo → Řím → Miláno),**
 - vrací se do Afriky → Stává se biskupem a velkou autoritou (v 33 l. se dal pokřtít od sv. Ambrože),
 - Myšlenkový vývoj (otázka pravdy):
 - **manicheismus** - 2 Bohové, Bůh zla a dobra (v tom je pravda),
 - **skepticismus** - pravda neexistuje,
 - **novoplatonismus** - pravda je Jedno,
 - **křesťanství** - Jedno = Bůh, Bůh je pravda,

FILOSOFIE

- Pojem **religio**,
 - = vztah, kdy se chce člověk navrátit k božskému, k boží dokonalosti,
 - Láska a víra → dvě cesty, které k tomu vedou,
- Teorie **predestinace**,
 - Bůh předem lidstvo rozdělil na ty, co přijdou do ráje a na ty, co půjdou do pekla,
 - Dějiny jsou bojem mezi obcí božskou (Jeruzalém) a obcí pozemskou (Babylón),
 - Na konci dějin zvítězí obec boží! (předurčení, prostě to tak bude),
- Teorie **iluminace**,
 - Než se při porodu spojí duše s tělem, tak oplýváme věděním, ale po porodu o toto vědění přijdeme,
 - **Cíl:** Bůh nás znovu osvítlí a my se rozpomeneme,
 - Augustin a **čas**,
 - Minulost, přítomnost ani budoucnost neexistují,
 - **Rozlišuje:**
 - Přítomnost minulosti – paměť,
 - Přítomnost budoucnosti – naděje,
 - Přítomnost přítomnosti – intuice,
 - Čas je rozlohou duše, stvořil ho Bůh, ale sám Bůh je přítomná věčnost, která se k času neváže.

BOETHIUS

- „Poslední Říman a první scholastik.“ (= měl klasické římské vzdělání a udělal velký krok dopředu k dalšímu období středověké filozofie),
- **Dílo:** Filosofie utěšitelka,
 - Utěšitelka = filozofie,
 - Poté, co se duše spojila s tělem, tak se dostala do zajetí osudu,
 - Filozofie nám má ukázat, jak se vymanit z osudu a dosáhnout pravého štěstí,
 - **Cesta poznání:**
 - Smyslové poznání,
- = dokážu spatřit formy věcí v látce,

Představivost,

- = forma věcí bez látky,

Rozvažování,

- = Forma věci jako druhu,

Rozum,

- = Forma věci jako ideje.

SCHOLASTIKA

- Z latinského schola = škola,
- Od roku 800 do roku 1500,
- Snaha o systematizaci veškerého vědění,
- **Hlavní filosofické problémy:**
 - Vztah víry a rozumu (teologie X filozofie),
 - Důkazy boží existence,
 - Spor o univerzálie (obecné pojmy),
 - Řeší se dědictví antické filozofie,
 - Kladou si otázku, jestli ty univerzálie existují reálně,
- **REALISTÉ,**
 - obecniny existují nezávisle na jednotlivinách,
- Krajní realisté → univerzálie existují před věcmi jako ideje (Anselm z Canterbury),
- Umírnění realisté → univerzálie existují ve věcech jako formy (Tomáš Akvinský),
- **NOMINALISTÉ,**
 - obecniny neexistují reálně,
 - univerzálie existují po věcech,
 - W. Occam.

RANÁ SCHOLASTIKA (9. - 12. století)

- **ANSELM Z CANTERBURY,**
 - Biskup,
 - Víra a rozum se doplňují, nemohou být v rozporu, protože obojího je počátek Bůh,
 - „Věř, abys rozuměl.“
 - „Když milujete Boha, chcete ho i poznat.“

- Krajní realista.
- **Důkazy existence Boha:**
- Aposteriorní (po zkušenostech)
 - Dílo, ve kterém představuje tento důkaz: Monologion („Samomluva“),
 - Říká se, že Bůh je nejvyšší dobro a jako takové nejvyšší dobro je základem všech jednotlivých drobností na Zemi,
- Apriorní (před zkušenostmi),
 - Dílo, ve kterém představuje tento důkaz: Proslogion („Oslovení“),
 - Důkaz boží existence chápal jako naprosto nezpochybnitelný (není nic většího než Bůh).

VRCHOLNÁ SCHOLASTIKA (13. století)

- Aktivita nově založených **žebravých řádů**,
 - Františkáni → hnědá róba,
 - Dominikáni → černá róba,
 - Ideál: nemít soukromé vlastnictví, žít chudě,
- **TOMÁŠ AKVINSKÝ**
 - Narodil se v Itálii u Neapole,
 - = patron učitelů, přezdívka Doktor Angelicus (andělský učitel),
 - Umírněný realista,
 - Nesobecké zaměření, což ho asi dovedlo k dominikánům (jeho rodiče ale patřili k benediktínům),
- **Filosofie:**
 - **Summy**
 - = poznatky na určité téma,
 - **Dílo:** Summa proti pohanům,
 - **Dílo:** Teologická suma,
- 3 části:
 - 1. řeší Boha a boží stvoření,
 - 2. řeší ctnosti,
 - 3. zabývá se Kristem,
- **Struktura jeho děl,**
 - Mínění,
 - Argumenty běžně uváděné pro mínění,
 - Protiargumenty,
 - Shrnutí a vysvětlení,

- Komentáře k argumentům,
- **3 charakteristické body myšlení,**
 - Poctivost myšlení (není prostor pro nevím a nedomyslel jsem),
 - Snaha vycházet vždy z pevného základu,
 - Snaha dobře rozlišovat jakým způsobem klademe otázku a jak se na danou věc díváme,
- **Vznik státu podle Akvinského,**
 - Stát = přirozená instituce,
 - Jednotlivec → rodina → vesnice → město → stát,
- **Rozum X víra,**
 - „Pravda je souhlas věci a rozumu.“
 - Mezi filozofií a teologií není rozpor,
 - Rozlišuje teologii,
 - Zjevenou = dosažitelná vírou,
 - Přirozenou = dosažitelná rozumem,
- **Etika,**
 - 4 kardinální ctnosti od Aristotela + víra láska naděje, Lásku staví nad všechny ctnosti,
- **5 Důkazů Boží existence,**
 - **Důkaz z pohybu** = Vše, co se pohybuje, bylo zapříčiněno jinými pohyby. První hybatel byl Bůh.,
 - **Důkaz z řetězu příčin** = Bůh udává příčinu všeho., vše má svou příčinu,
 - **Důkaz z nahodilého** = Nic není náhoda, vše pochází absolutně, které má nutnost ze sebe sama = Boha.
 - **Důkaz stupňovitý** = Vše jsoucí má určitý stupeň a hodnotu bytí, nejvyšší je Bůh.
 - **Důkaz z účelného uspořádání přírody** = Živá i neživá jsoucna mají své nezastupitelné místo v přírodě. Vše je uspořádáno podle záměru k nějakému účelu. Dárce účelu je Bůh.

POZDNÍ SCHOLASTIKA (14. - 15. století)

- Vývoj ovlivňovala mystika (splynutí s Bohem),
- Odklon od knih, autority a písma k přírodě → hledají Boha v přírodě,
- Ruší se závislost na autoritách, změna pohledu na vztah víry a rozumu,
- **WILLIAM OCCAM**
 - Františkánský mnich,
 - Nominalista,
- **Vztah víry a rozumu,**
 - Nejsou jedno, každé si řeší svoje,

- Víra nemůže!!! Být brána jako něco vědeckého,
- **2 principy jeho filozofie:**
 - Princip všemohoucnosti,
 - Occamova břitva,
 - = Aby se z argumentů odstranily nesmysly, tak by se měla podávat vysvětlení co nejjednodušeji.

ARABSKÁ FILOZOFIE

- **AVICENNA**
 - Ibn Sína, 11. st (Zlatý věk islámu),
 - Přírodovědec, lékař, perský učenec,
 - **Spis:** Kánon medicíny,
 - “Otec moderní medicíny”,
 - Komentuje Aristotelovy názory a doplňuje svými,
 - **Duše a tělo,**
 - Aristoteles = látka/forma, smrtelná duše,
 - Avicenna = „letící muž“ = duše > tělo,
 - Duše je nesmrtelná (na to navazuje Akvinský).

RENESSANCE

CHARAKTERISTIKA RENESANCE

- **Nový pohled na člověka,**
 - Individualismus a antropocentrismus,
 - Přesun od Boha k člověku → na rozdíl od středověku brali člověka jako vzdělaného,
- **Nový pohled na přírodu,**
 - Naturalismus a panteismus → pozitivní hodnocení přírody (ve středověku ji tak moc neřešili), panteismus → Bůh = příroda,
- **Nový vztah k Bohu,**
 - Osobní vztah k Bohu > vztah k církvi,
- **Nová vědecká metoda,**
 - Empirismus = zkoumání přírody vlastními smysly,

- Pozorování, experimenty, zkušenost,
- **Nové chápání světa,**
 - Heliocentrické pojetí světa (Slunce je středem vesmíru a Země obíhá kolem něj).

RENEŠANČNÍ PŘÍRODNÍ FILOZOFIE

• FRANCIS BACON

- Angličan, předchůdce empirismu,
- „Vědění je moc.“,
- **Dílo:** Nové Organon,
 - Vliv Aristotela, který napsal dílo Organon,
 - Chce změnit, posunout, redefinovat Aristotelův pohled na vědecký výzkum,
 - **Nauka o idolech,**
 - filozofická teorie,
 - idol = předsudek, omyl našeho rozumu, který nám brání k úplnému poznání,
 - lidský rozum je nedokonalý,
 - Idol rodu → lidský rozum je z podstaty nedokonalý,
 - Idol jeskyně → spočívá v rozdílnosti každého jedince,
 - Idol tržiště → souvisí s rozdílností jazyka a vyjadřovacími schopnostmi,
 - Idol divadla → přehnané uctívání autorit,
 - Jak idoly překonat? Metoda indukce (postupovat od jednotlivého k obecnému).

RENEŠANČNÍ POLITICKÁ FILOZOFIE

• NICCOLÓ MACHIAVELLI

- **Dílo:** Vladař,
 - Člověk obdařený Virtú je ideální vladař, rozvážný, předvídavý, flexibilní, rozhodný,
 - Kvalita státu je řízena zákony a vojskem, vojsko > zákony,
 - „Silná vláda panovníka = silné zbraně.“
 - Vzor panovníka „Liška a vlk“ – silný jako lev bystrý jako liška,
 - Církev by měla být odloučena od státu,
 - Je mnohem bezpečnější být obávaný než milovaný,

- **Fortuna a virtú,**

- **Cicero:** Fortuna = Štěstěna - dobrá bohyně, spojenkyně, měli bychom usilovat o její přízeň skrze Virtú = morální ctnost, mužná odvaha,
- **Machiavelli:** Fortuna = Štěstěna - dobrá bohyně, spojenkyně, která se neustále mění, vrtkavá, musíme být Virtú abychom si získali její přízeň, spoutali si ji - politická ctnost.